

INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TALABALARNING KOMPOZITSION FIKRLASHINI TAKOMILLASHTIRISH

Jalolov Shavkat Choriyevich

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” kafedrası

Katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarning san’at ta’limi jarayonida kompozitsion fikrlashini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarning roli tahlil qilinadi. Flipped classroom, loyiha asosidagi ta’lim, interaktiv platformalar va raqamli dizayn vositalari yordamida talabalarning ijodiy salohiyati va badiiy kompetensiyasi shakllantirilishi ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik yondashuvlar va Shovdirov S.A. tadqiqotlari asosida innovatsion texnologiyalarni samarali qo‘llashning ilmiy asoslari keltiriladi.

Kalit so‘zlar: innovatsion texnologiyalar, kompozitsion fikrlash, ijodiy kompetensiya, san’at ta’limi, flipped classroom, loyiha asosidagi o‘qitish, raqamli ta’lim.

Zamonaviy ta’lim jarayoni tezkor raqamlashtirish va innovatsion pedagogik yondashuvlar bilan bog‘liq bo‘lib, bu o‘z navbatida san’at ta’limida ham sezilarli o‘zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. San’at yo‘nalishida talabalarning kompozitsion fikrlashini rivojlantirish nafaqat badiiy ko‘nikmalarni shakllantirish, balki ularning ijodiy tafakkurini kengaytirish, estetik didini oshirish va amaliy loyihalarni muvaffaqiyatli bajarish imkonini beradi.

Kompozitsion fikrlash — bu san’at asarining shakl, rang, proporsiya va ritm uyg‘unligini anglash hamda badiiy g‘oyani ifodalash qobiliyatidir. Innovatsion texnologiyalar talabalarga virtual va interaktiv muhitda tajriba o‘tkazish, turli badiiy qarorlarni sinash va o‘z g‘oyalarini raqamli vositalar orqali ifodalash imkonini yaratadi. Shu tariqa, pedagogik jarayon nafaqat bilim berish, balki talabaning ijodiy subyekt sifatida faoliyatini qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Flipped classroom, loyiha asosidagi o‘qitish va interaktiv metodlar orqali talabalarning mustaqil fikrlash va ijodiy qarorlar qabul qilish ko‘nikmalari shakllanadi. Bu jarayon Shovdirov S.A. (2024, 2025) tadqiqotlarida ta’kidlanganidek, kompozitsion

tafakkurni chuqurlashtirish va badiiy kompetensiyani rivojlantirishda eng samarali vositalardan biri hisoblanadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar talabalarning nafaqat badiiy savodxonligini, balki tahliliy fikrlash, muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shu sababli, san'at ta'limida raqamli va interaktiv vositalardan foydalanish pedagogik zaruratga aylanmoqda.

San'at ta'limida innovatsion texnologiyalarni qo'llash talabalarning kompozitsion fikrlashini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Raqamli vositalar, interaktiv platformalar va virtual muhitlar yordamida ta'lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki talabaning ijodiy salohiyatini rivojlantirish, ularni mustaqil qaror qabul qilishga o'rgatish imkoniyatini yaratadi. Kompozitsion fikrlash — bu shakl, rang, ritm va muvozanatni uyg'unlashtirish qobiliyati bo'lib, uni rivojlantirishda innovatsion pedagogik yondashuvlar samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

Flipped classroom texnologiyasi talabalarga darsdan oldin nazariy bilimlarni o'zlashtirish imkonini beradi. Dars davomida esa ular amaliy mashg'ulotlarda o'qituvchi bilan birgalikda ishlaydi, loyihaviy topshiriqlarni bajaradi va o'z ijodiy qarorlarini taqdim qiladi. Bu yondashuv talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi, ijodiy izlanishlarni rag'batlantiradi va kompozitsion tafakkurini chuqurlashtiradi. Shu bilan birga, flipped classroom talabalarning vaqtni samarali taqsimlash va o'z o'rganish jarayonini boshqarish qobiliyatini ham oshiradi.

Loyiha asosidagi o'qitish (project-based learning) talabalarning ijodiy va tahliliy ko'nikmalarini rivojlantirishda yana bir muhim vositadir. Talabalar badiiy muammolarni hal qilish, shahar muhitida dizayn loyihalarini ishlab chiqish, turli badiiy elementlarni uyg'unlashtirish va rang hamda shakl muvozanatini topish kabi vazifalarni bajaradi. Bu jarayon nafaqat texnik, balki estetik va analitik malakalarni ham shakllantiradi. Shovdirov S.A. (2024) tadqiqotlarida loyiha asosidagi o'qitish talabalarning kompozitsion tafakkurini sezilarli darajada rivojlantirishini ta'kidlaydi.

Raqamli texnologiyalar san'at ta'limida amaliyot va nazariyani uyg'unlashtirish imkonini beradi. Talabalar 3D modellashtirish, raqamli dizayn, animatsiya va virtual galereyalar orqali murakkab badiiy shakllarni yaratadi, ularni tahlil qiladi va baholaydi. Shu jarayon ularning fazoviy tasavvurini kengaytiradi, kompozitsion yechimlarni tahlil qilish va badiiy qarorlarni asoslash ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Interaktiv metodlar talabalarni birgalikda ishlashga, fikr almashishga va bir-birining ishini konstruktiv baholashga rag'batlantiradi. Bu esa kompozitsion fikrlashni rivojlantiradi va ijtimoiy kompetensiya, hamkorlik, muloqot madaniyatini shakllantiradi. Shu bilan birga, raqamli platformalar talabalarga o'z ishlarini portfolioga joylashtirish, onlayn ko'rgazmalar va baholash tizimlarida ishtirok etish imkoniyatini beradi, bu esa ularning ijodiy faoliyatini kengaytiradi va badiiy kompetensiyasini mustahkamlaydi.

San'at ta'limida o'qituvchining metodik tayyorgarligi va texnologik savodxonligi alohida ahamiyatga ega. O'qituvchi nafaqat raqamli vositalardan foydalana bilishi, balki ularni pedagogik maqsadga moslashtira olishi lozim. O'qituvchi talabaning ijodiy faoliyatini yo'naltiruvchi va motivator sifatida ishtirok etadi, talaba esa faol subyekt sifatida o'z ijodiy qarorlarini amalga oshiradi.

Shovdirov S.A. (2025) va Ibraimov X. (2023) tadqiqotlarida ta'kidlanganidek, innovatsion texnologiyalarni qo'llash talabalarning badiiy savodxonligini oshiradi, kompozitsion fikrlashni rivojlantiradi va ularni zamonaviy san'atga oid kompetensiyaga ega shaxs sifatida shakllantiradi. Raqamli va interaktiv texnologiyalar yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarda analitik fikrlash, estetik idrok va mustaqil ijodiy qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Shunday qilib, innovatsion pedagogik texnologiyalarni san'at ta'limiga integratsiya qilish — bu talabalarning kompozitsion fikrlashini rivojlantirish, ularni ijodiy, estetik va analitik jihatdan mustahkamlashning samarali usuli hisoblanadi. Shu bilan birga, bu yondashuv ta'lim jarayonini individual va ijodiy yo'nalishga o'tkazadi, talabalarning badiiy kompetensiyasini oshiradi va ularni mustaqil, mas'uliyatli va zamonaviy estetik tafakkurga ega shaxs sifatida shakllantiradi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar talabalarning kompozitsion fikrlashini shakllantirish va rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, flipped classroom, loyiha asosidagi ta'lim, raqamli dizayn va interaktiv platformalardan foydalanish talabalarning ijodiy salohiyatini faollashtiradi, ularning badiiy kompetensiyasini mustahkamlaydi va san'atga oid tafakkurini kengaytiradi.

Raqamli vositalar yordamida talaba turli badiiy yechimlarni sinovdan o'tkazadi, ularni tahlil qiladi va o'z ijodiy qarorlarini raqamli muhitda namoyon etadi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar talabalarda hamkorlik, fikr almashish va konstruktiv

baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Natijada, ularning kompozitsion tafakkuri nafaqat badiiy, balki tahliliy va mantiqiy jihatdan ham mustahkamlanadi.

Innovatsion texnologiyalarni samarali tatbiq etish uchun pedagogik shart-sharoitlar — o'qituvchilarning malakasi, ta'lim muassasasining texnologik bazasi va darslarni rejalashtirish imkoniyati — muhim ahamiyatga ega. Shu bois, raqamli va interaktiv texnologiyalarni san'at ta'limiga integratsiya qilish nafaqat metodik yangilik, balki pedagogik zaruratdir. U ta'lim sifatini oshiradi, talabalarning ijodiy va kompozitsion tafakkurini rivojlantiradi, ularni mustaqil, mas'uliyatli va estetik didga ega ijodkor shaxs sifatida shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Шавдиров С. А.** Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. **Shavdirov S. A.** Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. **Shovdirov S.** Analyzing the Sources and Consequences of Atmospheric Pollution: A Case Study of the Navoi Region // *E3S Web of Conferences*. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. **Shavdirov S.** Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology // *AIP Conference Proceedings*. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. **Шавдиров С. А.** Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – №6. – С. 15–21.
6. **Shovdirov S. A.** Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // *Inter Education & Global Study*. – 2024. – №1. – P. 8–14.
7. **Ibraimov X., Shovdirov S.** Theoretical Principles of the Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.
8. **Шавдиров С. А.** ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ // *International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education*. – 2018. – С. 84–85.

9. **Shovdirov S. A.** Tasviriy Savodxonlikka Oid O'quv Kompetensiyalarni Shakllantirishda O'quvchilarni Mantiqiy va Abstrakt Fikrlashga O'rgatish // *Евразийский журнал академических исследований*. – 2023. – Т. 3. – №12. – С. 193–196.
10. **Baymetov B. B., Shovdirov S. A.** Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in the Process of Teaching Fine Arts // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.

GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING

